

Instagram: stela_knjige

Facebook: stela

www.stelaknjige.rs

NASLOV ORIGINALA

Alyssa Cole

When No One Is Watching

Copyright © 2020 by Temple Hill Publishing. All rights reserved.

Za izdanje na srpskom jeziku © Publik praktikum 2021

ZA IZDAVAČA

Marko Sabovljević

UREDNIK

Marina Sabovljević

LEKTURA I KOREKTURA

Lidija Cenić

DIZAJN KORICA

Sara Vranić

SLOG I PRELOM

Studio Znak

ŠTAMPA

Alpha print, Zemun

TIRAŽ

1.000

IZDAVAČ

Publik praktikum, imprint Stela

Dobrovoljačka 10/I, Zemun

office@publikpraktikum.rs

011/4202 544; 011/4202 545

GODINA IZDANJA

2021

© Brian Goodman

Sva prava zadržana. Nijedan deo ove knjige ne sme se kopirati ni prenositi u bilo kom obliku ili bilo kojim sredstvima, elektronskim ili mehaničkim, uključujući fotokopiranje, snimanje ili bilo koji sistem za skladištenje i pretraživanje informacija, bez pismenog odobrenja izdavača.

KAD NIKO NE GLEDA

ALISA KOL

Prevela sa engleskog
Jovana Živanović

Stela

Moj beli sused je u mnogo goreem položaju. Igra čuvanja onoga što imaš nikada nije tako uzbuđljiva kao igra osvajanja onoga što nemaš.

Zora Nil Harston iz „Kakav je osećaj biti obojen”,
Svet sutrašnjice (1928)

Zapanjujuće je kako u istorijskim spisima dominira ideja da zlo mora biti zaboravljeno, izvrnuto, izostavljeno... Problem je u tome što sa ovakvom filozofijom istorija gubi svoju vrednost primerne i nadahnjujuće nauke – ona predstavlja samo savršene ljude i plemenite nacije, ali ne govori istinu.

V. B. Duboa, *Crna rekonstrukcija* (1935)

Ovo delo je fikcija. Imena, likovi, mesta i događaji proizvod su pišćeve mašte, korišćeni su isključivo u tu svrhu i ne treba ih doživljavati kao stvarne. Bilo kakva sličnost sa stvarnim događajima, mestima, organizacijama i ličnostima, živim ili mrtvim, u potpunosti je slučajna.

PROLOG

Sidni

ISTORIJA JE JEBENO SUMANUTA.

Prošle jeseni, jedne noći kada se moja zadnjica baš fino ugnezdila na stolici za posetioce u maminoj bolničkoj sobi, u tišini sam kliknula na članak o mestu po imenu *Crna Amerika*. Ne o etiketi koju su političari zalepili na lepu kutiju punu problema kojima ne moraju sad ili ikad da se bave već o stvarnom mestu koje je zaista postojalo i zaista se tako zvalo – o tematskom parku otvorenom u Bruklinu krajem devetnaestog veka, a čija je tema bila ropstvo.

Ropstvo. Jebote. *Tematski park*.

Crna Amerika, tematski park, sagrađen je kao „prilika da se sa životom na plantažama upoznaju ljudi sa Severa koji pripadaju generaciji za koju reč ropstvo ima nedefinisano i nejasno značenje”. Pazite, ovo se dešava dvadesetak godina nakon što je ropstvo ukinuto. Mislim, i mene spopadne nostalgija kad na radiju čujem muziku iz osamdesetih, ali zar su ti smradovi stvarno morali da evociraju uspomene iz vremena kad su ljudi bili svojina?

Najviše me je iznervirao onaj deo „ljudi sa Severa”. Sever ne pamti, zapravo, Sever ima ultraselektivno jebeno pamćenje. Kao da je ropstvo nešto što se dešavalo *tamo dole*, kao da porobljeni Afrikanci nisu gradili, sadili i skupljali letinu u kolonijalnom Bruklinu, rame uz rame s Holanđanima.

Ljudi zakopaju delove istorije koji im se ne dopadaju, a onda ih popločavaju poput afričkih groblja ispod solitera na Menhetnu. Pa ipak, u ovom gradu ništa ne ostaje večno zakopano.

Nego: *Crna Amerika*.

Belci dolaze u Bruklin na obilazak „verno reprodukovanih plantaža”. Pevaju crnačke duhovne pesme i pijuckaju osvežavajuća pića dok gledaju crnce, slobodne crnce, koji se pretvaraju da su robovi.

Istorija. Sumanuta. Tematski park.

Nakon što sam nabasala na ovaj članak, istorija Bruklina je postala moj spas. Apsorbovala je misli o mom propalom braku i moj užasan osećaj gušenja u sopstvenom životu. To je bilo nešto na šta sam se mogla fokusirati, osim na majčinu bolest i način na koji se sve menja. Sve, ma koliko ja želela da svet prestane da se okreće barem na jedan jebeni minut.

Odlučila sam da uplatim jednu od onih kao otrov skupih tura „Istorijski Bruklin u smeđem kamenu”.¹ Veći deo života, osim onih nekoliko godina u Sijetlu, živela sam u lepoj staroj zgradi, ali bilo mi je potrebno nešto da mi skrene pažnju i prilika da istresem svoje frustracije. Obilazak s mogućnošću sniženja uz kupon za grupovinu, sa startnom tačkom dva bloka od mojih ulaznih vrata, bio je jeftiniji od psihijatra, a i dobijanje termina za ovo bilo je hiljadu puta lakše.

Htela sam da čujem o čemu to vodiči pričaju dok vode gomilu ljudi preko ispucalih trotoara od plavog škriļca Giford plejsa. Htela sam da čujem zbog čega turisti *ahću* i *uhću* dok stisnuti pred našim kućama gledaju u sadašnje stanovnike tražeći naznake odavno iščilile grandioznosti.

¹ Jedna od karakteristika Bruklina, njujorškog kvarta, jesu fasade od cigle i kamena smeđe boje na kućama u nizu u koje se ulazi sa ulice, visokih uglavnom do tri sprata, s nekoliko stepenika do ulaznih vrata. (Prim. prev.)

Tog dana se baš osećala jesen – vreme dovoljno hladno da se obuče ljupki kaputić, a hrastovi oko Giford plejsa bili su u crvenom i zlatnom plamenu. Bila sam iznenađena koliko je lep moj kraj, okupan tim toplim nijansama u finom kontrastu s fasadama u bojama cigle i smeđeg kamena, koliko je uvek bio lep, uprkos tome što je decenijama potpuno zapostavljen. Zapuštenost nam je postala svojevrsni štitić i pojava tih stranaca u udobnim patikama i s *nikonima* oko vrata stvarala je utisak da su zidovi probijeni, a horde naviru.

Naš vodič Zefir bila je bleđa žena sa smeđom paž frizurom i britanskim akcentom, zbog kojeg je odavala utisak vedrog autoriteta iako se činilo da je samo nabubala podatke s Vikipedije. Zapravo, nije znala ama baš ništa o mom kraju, ali nije ni morala da zna. Turisti nisu dolazili da slušaju o maminoj baštici u zajedničkom vrtu niti o incidentu kada je neko ostavio zmiju i tarot karte na pragu gospođe Kendas jer je tračarila unaokolo. Oni nisu želeli duboke antropološke analize veze između vlasnika bakalnice i ljubitelja lotoa niti usmenu istoriju upotrebe kućnih pragova.

Zefir im je bila sasvim dobra.

Pokazala je prema ulici sa drvoredima i zamolila nas da zamislimo stari Bruklin. Zurila sam u mesta gde sam ogulila kolena vozeći rolšue i upetljavala se preskačući vijaču, ali Zefir je mislila *stari* stari. Kaldrmisane ulice i kočije koje vuku konji i kuće stare elite. Ljudima na izletu to verovatno nije bilo teško – ulica je bila tiha i gotovo prazna, kao da su moji susedi predošetili dolazak uljeza i povukli se u bezbednost svojih domova.

Krenuli smo u obilazak, lišće je šuštalalo pod našim nogama, dajući dobar pozadinski ritam Zafirinom cvrkutavom glasu.

„A ovde je nekad bio Medicinski centar Giford, prvobitno Vrizendal sanatorijum, izgrađen 1830, a zatvoren 2005”, rekla je kad smo zakoračili na ulicu kako bismo zaobišli žičanu ogradu oko zgrade u kojoj sam rođena. Arhitektura je i dalje

bila impresivna, uprkos daskama zakucanim preko prozora, ali ja sam to mesto znala kao *Ubicinski centar*, bolnicu gde će te sjebat i nestručnost ili duhovi, tako da nisam bila impresionirana.

„Ova zgrada je u posljednje vreme predmet kontroverzi jer je jedna od predloženih lokacija za novi kompleks Veren teh farmacije”, pričala je Zefir. „Lokalni aktivisti koji ne žele ovu firmu ovde organizovali su demonstracije iako su im obećana nova radna mesta i obnova čitavog kraja. Pobunili su se što će im u kraju biti istraživački centar za opijate, a sa druge strane, smeta im što zbog narkotika imaju toliko policije na ulicama.”

Malo je složenije od toga. Moja najbolja drugarica Drea, koja radi za grad, ispričala je meni i mami šta će se desiti ako Veren teh izabere naš kraj. To ne bi bilo nimalo dobro. Ne za nas.

„Ti ljudi nikad nisu zadovoljni”, progundao je prosedi belac.

Prostrelila sam ga pogledom, kao i još nekoliko ljudi, ali njega to nije naročito omelo. Zefir ga je ignorisala i povelala nas dalje.

Kad god bismo se zaustavili ispred neke kuće od smeđeg kamena ona bi nam detaljno pripovedala o životu bogatih belaca koji su tu živeli pre 100 godina – kakvu hranu su jeli, kakvu odeću su nosili, kakve zabave su priređivali. Sve je to bilo lepo i krasno, ali kako je obilazak odmicao, u meni je sve više ključao sveprisutan bes – bes jer sam obrisana iz sopstvenog života, ni sama više ne mogu da nabrojim na koje sve načine – te sam podigla ruku, u svom maniru pošasti svakog nastavnika, što sam bila davno pre nego što sam naučila da je radoznalost ubila mačku. Zefir je na trenutak pogledala prema meni, moguće da je osetila moju sitničavost, a onda rekla: „Izvolite?”

„Ta priča sa drevnim budžovanima je dobra, ali žena koja sada ovde živi bila je prva crnkinja na čelu inženjerske firme”, ljubazno sam rekla.

„Je li? Hvala na informaciji.” Mahnula je prema grupi i ja sam krenula za ostalima zlobno se smeškajući jer davljenje ljudi pričama koje ih ne zanimaju ume da bude zabavno.

Zaustavili smo se ispred kuće gospodina Džoa i Zefir je govorila o nekom arhitekti po imenu Frederik Lengston.

„Sadašnji vlasnik je džez muzičar koji je proputovao ceo svet svirajući s nekim od najvećih zvezda”, prekinula sam je. „Sada deci drži časove muzike.”

„To je kul. S kim je sve išao na turneje?” Pitanje je poteklo od visokog belca čvrste građe i pepeljasto-plave kose, sa debelim obrvama i smešnim jagodicama. Pitanje je ispalio kao da žuri da spreči Zefir da me opet poklopi. Njegov uporni pogled i nešto u napetosti s kojom je iščekivao odgovor bili su mi odbojni.

Njegova devojka, niska, s konjskim repićem na vrhu glave, munula ga je laktom: „Teo. Prestani da ometaš obilazak”, prosihtala je kao da je skinuo gaće nasred ulice, a ne jednostavno postavio pitanje, a onda je pogledala prema meni kao da se njene reči odnose i na mene.

Kroz vene mi je pokuljalo *crkni droljetino* kao reakcija na poznatu snishodljivost u njenim očima. Na trenutak se lice Lutkice s repićem pretvorilo u lice bolničarke koja me je mrtva hladna pogledala u oči i rekla da mojoj majci nije potrebno još lekova za bol iako je mama cvilila i previjala se u krevetu pored nas.

„Hvala na dodatnim informacijama. Stvarno su korisne”, upala je Zefir, „ali ovo je tura o istorijski *značajnim* ličnostima.”

„Ovo je istorijski *crnački* kraj, ali niko od značajnih ljudi koje ste pomenuli dosad nije bio crnac. Šta to treba da znači?”

Lice joj je buknuo, ali me je počastila svojim najboljim profesionalnim osmehom.

„Vidite... gospođice. Ja samo radim svoj posao. Ako imate zamerke na ovaj obilazak, predloge možete uputiti organizatorima. Ili bi možda trebalo da vodite svoje ture?”, veselo je rekla, a onda se vratila svojoj skripti.

Ujela sam se za usnu, klimnula, okrenula se, prešla ulicu i uputila se prema lokalnoj bakalnici da uzmem sendvič sa sirom i jajima i kafu, slatku i jaku. Tešenje hranom. Za kasom je Abdul pričao telefonom, svađao se sa vlasnikom lokala oko toga što ne može da priušti još jedno povećanje kirije, što nije pomoglo mom raspoloženju, ali igra s Fritom, mačkom koji živi u radnji, jeste.

Nekoliko minuta kasnije prošla sam pored grupe koja je u tom momentu slušala o filigranu ili tako nekoj nebulozi, a potom ustrčala uz stepenice do vrata mamine kuće i okrenula ključ u bravi s više sile nego što je bilo potrebno. Reklamni flajeri ugurani u procep između vrata i dovratka rasuli su se po podu.

Prodajte svoju kuću za velike pare! Plaćamo u kešu! Brza i laka prodaja!, vrištalo je s papirića rasutih oko mojih nogu. Najbliži vrhu moje čizme, od firme Dobar komšija d.o.o., nosio je slogan *Mi brinemo o vašoj budućnosti!*

Zefirin glas čuo se iza mene dok sam skupljala flajere i gužvala ih. Poželela sam da njima gađam grupu u obilasku, da ih oteram odavde. Poželela sam da pozovem policiju i prijavim nepoznate ljude koji uhode naš kraj, kao što su neki novi susedi uradili prošle nedelje – policija je došla i uhapsila čoveka koji ovde živi već dvadeset godina.

Zdrav razum je prevagnuo, ne treba mi još i to sranje. Dobro sam znala da će vlasti pre poverovati da je neko poput mene problematičan i da njega treba zaključati; jedan moj pogrešan potez i lešinari koji su kružili oko mamine kuće dočepali bi se svog plena pre vremena.

Pogledala sam preko ramena dok sam ulazila u predsoblje, ponajviše da Zefir vidi da je ovo *moja* kuća, bez obzira na to ko je ovde živio u 19. veku, i susrela težak pogled tipa sa obrvama.

Snažno sam mu zalupila vrata ispred nosa.

Dobro došli na Naš kraj app, koja pomaže susedima da budu bezbedni i povezani. Molimo vas da odgovorno koristite sajt i zapamtite da svako od nas može doprineti da naš komšiluk bude bolje mesto!

1.

Sidni

VEĆI DEO ZIME PROVELA SAM U JURCANJU IZMEĐU POSLA I BOLNICE ZBOG POSETA MAMI I ODLAZAKA NA LEKARSKE PREGLEDE. Proleće sam provela ušuškana, boreći se sa depresijom uz pomoć CBD olovke² i velikodušne doze *henrija*,³ koji sam našla u maminom ormariću s pićem.

Sad sedim na stepeništu, kao i svakog jutra otkako je počeo letnji raspust, gledam komšije kako prolaze i pijuckam ohlađenu kafu, crnu, bez šećera.

Kad sam se ponovo doselila pre godinu i po dana s pepelom mog braka i ponosa u urni koju nisam mogla da prestanem da mućkam, mislila sam da ću sedeti ovde s mamom i Dreom, u obnovljenom svetom trojstvu prisnosti – majka, sestra za igru, zabudelo dete. Mama bi brinula o svojoj mini-džungli od biljaka zasađenih u saksijama na stepeništu i o meni, pomažući mi da razvijem nove, jače metaforičke listiće. Drea bi sedela između nas, kao i uvek otkad se s jedanaest godina maltene preselila kod nas jer su joj roditelji bili bez veze, ispaljivala šale ili pričala o svom najnovijem dodatnom poslu. Ja bih crpila snagu od njih i od susedstva koje mi je uvek čuvalo leđa. Ali nije

² CBD ulje kanabisa koje se koristi u medicinske svrhe. Između ostalog, i kao stabilizator raspoloženja i lek za nesanicu. (Prim. prev.)

³ *Henry's* je marka džina. (Prim. prev.)

ispalo tako. Umesto da odmaram noge na čvrstom bruklinškom betonu, našla sam se do guše utonula u mokri cement. Prošlog meseca na Četvrti juli polugom sam otvorila krovni prozor u potkrovlju naše kuće od smeđeg kamena i tamo sedela sama. Kad sam bila tinejdžerka mama, Drea i ja pravile smo piknik na krovu za svaki Četvrti juli, dok se Bruklin, sav u vatrometima, pružao pred nama u beskraj. Kad god bih se kao odrasla tu popela, iznova bih se iznenadila koliko je pogled klaustrofobičan, s novim zgradama koje su preplavile komšiluk tamo gde je nekad bio otvoren prostor. Kranovi su se zlokobno nadvijali nad okolnim blokovima poput invazije čudovišta iz nekog filma o vanzemalcima, senke nalik bogomoljkama sa crvenim očima koje trepću u noći, sa američkim zastavama nakačenim na njih, koje se sumorno klate na vetru s porukom da dolaze u miru, dok su zapravo došle da razaraju.

Da prepravljaju. Menjaju?

Možda imam bujnu maštu, ali čak i dole, na zemlji, razlika je poražavajuća. Skele su visile sa zgrada po celom kraju, kavezi promena, a radnici na gradilištu pustošili su unutrašnjost kuća u kojima sam se kao dete igrala sa drugarima. Na praznim parcelama nicali su novi stanovi, ugurani u hrpe ružnih kutija za cipele.

Pejzaž mog života je neprepoznatljiv, više nemam osećaj da je Giford plejs moj dom.

Uzdišem, zatvaram oči i pokušavam da prizovem osećaj slobode koji me je ispunjavao kad sam bila bezbrižno dete, a potom sveznajući pubertetlija, kad sam vladala svetom sa ovog najvišeg stepenika. Tri sprata i čitav vek stare cigle stajali su iza mene poput jakog zaštitnog zida prožetog ljubavlju moje majke i naših komšija i snagom ljudi iz mog bloka. Tada sam volela da idem bosa iako mi je gospođica Vanda, koja je u onim vrelim, sparnim danima, poput ovih sada, umela da okrene ručku na hidrantu i tako rashladi nas decu, govorila da ću tako

dobiti gliste. Osećaj hladnog smeđeg betona pod mojim stopalima bio je umirujuć.

Sad svi odmah zovu vatrogasce čim neko odvrne hidrant, čak i kada koristimo tuš-nastavke koji smanjuju potrošnju vode. Na sopstvenom stepeništu sedim u japankama, sad ne brinem o glistama, ali mi je pristojnost važnija od prijatnosti. Gospođica Vanda je otišla, prodala je kuću jednog od onih prolećnih dana koje sam ja provela ućaurena u svoju depresiju. Žena koja mi je bila komšinica skoro celog mog života se odsečila, a ja nisam otišla čak ni da se oprostimo.

A gospođica Vanda nije jedina.

Pet porodica se odselilo iz Giford plejsa za manje od godinu dana. Pet ne zvuči mnogo, ali svaka od ovih zgrada ima tri do četiri stana i promena je, u najmanju ruku, primetna. I to ako ne računamo iznajmljene stanove.

Došla sam dotle da osetim blagi ubod užasa svaki put kad vidim novog belca u bloku. Koga su oni zamenili? Naravno, uvek je bilo nekoliko njih, uglavnom podstanara koji nisu mogli da priušte život na nekom drugom mestu, ali oni su bili kul i ni sa kim se nisu kačili. Ovi novi vlasnici stanova su u drugačijem fazonu. Ima jedan stariji par penzionera koji često organizuje večerinke i gleda svoja posla, ali zato često prijavljuje komšije zbog buke.

Najfinije među dođošima su Džen i Dženi, čiji je glavni problem što im je izgleda neko rekao da su svi crnci homofobni, pa se sklanjaju kad god vide crnog čoveka, a glavni predmet njihove znatiželje su dve stare crnkinje koje žive vrata do njih i očigledno nisu sestre niti samo prijateljice.

Zatim su tu mlade porodice, poput ljudi koji su se doselili u kuću gospođice Vande ili onih koji se spremaju da zasnuju porodicu, poput Lutkice s repićem i Muža s lutajućim okom, koje sam prvi put videla na istorijskom obilasku. Oni su kupili kuću Pejnovih preko puta. Imam utisak da tipuju komšiluk.

Nemaju zavese, pa mogu da vidim šta rade kad su kod kuće. Ona obično jebava ale i nešto preuređuje, što je očigledno nekakav genetski poremećaj. On izgleda radi od kuće i voli da šeta bez majice po poslednjem spratu. Nikad nisam videla da međusobno komuniciraju. Da ja imam u kući muškarca koji naokolo ide bez majice, mi bismo i te kako komunicirali, ali to je ipak njihova stvar.

Prodoran lavež raspomamljenog psa prenuo me je iz misli.

„Jebem vam mater, hoće li ga neko staviti u kavez pre nego što stignu gosti! Teri!”, dere se žena, a potom se razdere i muž: „Pobogu, Džoz, smiri se! Arvine! Jesi li ti pustio Tobija iz kaveza?”

Teri, Džoz, Arvin i Tobij su zamena za gospođicu Vandu. Nikada se nismo čestito upoznali, ali uz svu tu dreku brzo sam provalila kako se zovu.

Tobij neprekidno laje dok su oni na poslu i u školi, ali i kad god mu padne na pamet jer mu je potrebno više šetnje. Teri ide na posao u loše krojenim odelima, balavi za tinejdžerkama po kraju i ne skuplja Tobijeva govna kad misli da ga niko ne vidi. Džoz ide na posao u kostimima šivenim po meri, vikende provodi deleći zadnje dvorište na potpuno jednake parcelice i opsesivno piše po *Naš kraj* aplikaciji o ljudima koji ne skupljaju izmet za svojim psima.

Klod, moj prvi prijatelj s povlasticama posle razvoda, nazvao je moje nove komšije Beki i Bekin Muž. Smejali smo im se jer su sumnjičavo virili kroz zavese kad bi me on čekao u kolima ili ubrzavali korak kad bi ga videli da stoji na mojim ulaznim vratima u vrećastim pantalonama i gojzericama umesto u specijalno skrojenom odelu i mokasinama.

I Klod je otišao. Poslao mi je poruku pred Dan zaljubljenih.

Više to ne osećam.

Možda se pojavila druga žena. Možda sam provodila previše vremena stresirajući se oko majke. Možda je jednostavno osećao ono što sam pokušavala da sakrijem: da je moj život obrtanje po klizavom putu i da je najpametnije da povuče kočnicu dok još može.

Kada je Drea otvorila vrata svog stana i zatekla me kako slinim i stiskam porodično pakovanje sladoleda, zagrlila me je, a onda me blago udarila po ramenu. „Devojko. *Sidni*. Izvini, znam da si tužna, ali koliko puta treba da ti kažem? Nećeš naći zlato ispiranjem peska u Kretenskom potoku.”

Bila je u pravu.

Bolje je ovako, toplo telo u krevetu je fino zimi, ali previše je vruće leti ako nećete da vam klima radi non-stop, a ja u ovom trenutku nemam novca za to.

Primitila sam grupu ljudi koja je dolazila sa drugog kraja bloka, dole kod bašte, i počela sam se po vratu, po onom mestu gde su se pre tri meseca pojavila tri ujeda u nizu koja su neopisivo svrbela. STENICE – bio je prvi rezultat frenetične pretrage interneta pod nazivom „koji je ovo kurac od ujeda”. Dušeci u najlonu na čošku sada su uobičajeni prizor, stenice očigledno neumorno haraju komšilukom. Čak i posle nekoliko nedelja parenja, potapanja u varikinu i prokuvavanja garderobe i posteljine, ne mogu da se oslobodim tog groznog osećaja. Budim se usred noći sa utiskom da se nešto što ne mogu da vidim ludo provodi na meni – morala sam da isturpijam nokte da bih sprečila sebe da se raščešem do krvi.

Možda je prekasno, možda su mi već isisali svu krv.

Baš se tako osećam.

Zabacujem glavu i puštam da mi jutarnje sunce greje skalp dok sedim pogrbljena i beznadežna.

Grupa koju sam zapazila, očigledno ovonedeljna tura prepodnevni gostiju, zaustavlja se ispred Terijevog i Džozinog stepeništa i ja se momentalno uspravljam: brada gore, ramena zabačena.

Poziram za sliku opuštene tromosti, pijuckam kafu kupljenu u bakalnici i pretvaram se da mi znoj ne curi niz čelo dok upadljivo gledam u njih. Niko od njih me čak i ne okrzne pogledom.

Teri i Džosi izlaze iz kuće – ona mlati svojom oštro isfeniranom *želim da pričam s menadžerom* paž kosom, a on sa stisnutim, lažnim osmehom. Dok se pozdravljaju, ne skidaju pogled sa svojih prijatelja, kao da sam ja pas na đubrištu koji bi mogao da zareži na njih ako nam se pogledi susretnu.

Mislim da ne znaju čak ni da se zovem Sidni.

Ne želim da znam kakav „smešan” nadimak su mi dali.

„Kuća izgleda sjajno”, kaže jedan od njihovih prijatelja dok se penju uz stepenice.

„Koristili smo istu firmu kao Sal i Silvi u *Sredi svoju gajbu*”, odgovara Džosi i zaustavlja se kod ulaznih vrata kako bi mogli da se dive novopostavljenim starinskim vratima i vitražu iznad njih.

Njihovi građevinci započeli su ranojutarnje prepravke odmah posle Nove godine i budili mamu kad god bi konačno uspela da skupi malo snage da se odmori. U proleće su me dizali iz kreveta čitavih sat vremena ranije nego što je trebalo da krenem u školu i tamo se po vasceli dan cerim nepodnošljivoj deci i njihovim nepodnošljivim roditeljima – svi su nepodnošljivi kad samo želiš da spavaš i ne budiš se godinama.

Ili zauvek.

„Ne možete da zamislite koliko ovi ljudi ne cene istorijsku vrednost našeg kraja”, govori Džosi. „Morali smo potpuno da renoviramo. Kao da je pre nas ovde bio zoološki vrt!”

Gledam je iskosa. Gospođica Vanda je pripadala *polivaj varikinom dok ne spališ pluća svog komšije* školi čišćenja. Džosi je jebeni lažov, a imam i zamalo smrtonosno iskustvo sa slučajno puštenim iperitom⁴ kao dokaz.

⁴ Iperit je gas korišćen kao bojni otrov tokom Prvog svetskog rata. (Prim. prev.)

„I druge kuće su lepe, posebna ova”, kaže poslednja osoba u redu njihovih prijatelja, žena istočnoazijskog porekla sa bebom na grudima. „Liči na mali dvorac!”

Smešim se i sećam se dana kad sam sedela u polukružnom prozoru, kao zarobljena princeza, dok su se moji prijatelji napolju nadmetali oko toga ko će da me spase od zle veštice koja me je zarobila. Danas je kul reći da bi princeza trebalo samu sebe da spasava, ali mislim da nikad, osim u dečjim igrama, nisam doživela da neko želi da rizikuje svoj život, da rizikuje sve da bi mene spasio.

Mama me je štitila, naravno, ali biti štićen nije isto što i biti spasen.

Džozu se vrti na vrhu stepeništa i mršti se na prijatelje – očito nisu dovoljno zadivljeni. „Kuće izgledaju lepo, uprkos svemu. Ali ni ružne biljke u saksijama ne mogu da sakriju nemar.”

Uf, kakva kučka.

„Tačno”, govori njena prijateljica, nervozno stežući bebu.

„Hoću da kažem, ja mogu da ispratim svoje porodično stablo sve do Novog Amsterdama. *Ja* cenim istoriju”, kaže Džozu i okreće se da uđe u kuću.

„Pa ovde porodičnim stablima fali mnogo listova, ako me razumete”, dodaje Teri dok je prati unutra. „Naravno da oni ne cene takve stvari.”

Možda bi trebalo da preskočim ogradu stepeništa i dam im lekciju iz razbijanja glave o trotoar, kad već toliko vole istoriju Bruklina.

Pogled gošće susreće se s mojim i ona mi, dok ulazi u kuću, klimne kao da se izvinjava. Vrata se čvrsto zatvaraju za njom.

I pre ovoga bila sam izmorena, tako da sada suze besa počinju da me peckaju u očima iako bi trebalo da sam imuna na ovakva sranja. Nije *fer*. Ne mogu da sedim na sopstvenom stepeništu i uživam u svom kraju kao u stara vremena. Čak i ako

uđem u stan neću se osećati kao kod kuće jer me mama ne čeka. Sedim zarobljena na ivici napada panike, koje u poslednje vreme često dobijam, dok me još jedino beton pod dupetom i tabanice japanki povezuju sa ovim mestom.

Samo želim da sve ovo prestane.

„Hej, Sidni!”

Gledam preko ulice i olakšanje zbog poznatog lica pomaže mi da se saberem. Gospodin Perkins, moj prvi komšija sa druge strane, i njegov mešanac pitbula Grof Basi, koji su upravo u jednoj od bezbrojnih redovnih šetnji po kraju. Mama je pre nekoliko godina, kad je gospodinu Perkinsu umrla žena, išla s njim u prihvatilište za pse i od tada se on ne odvaja od svog braon-belog psa.

„Dobro jutro, Sidni dušo!”, viče gospodin Perkins promuklim glasom dok polako podiže ruku iznad čelave glave kako bi mi mahnuo. Grof ispušta glasan, smešno dubok lavež, pseću verziju *hej, devojk*o. On me voli jer mu dajem sir i drugu ukusnu ljudsku hranu kad sedne pored mene.

„Jutro!”, vičem im, osećajući maleni nalet energije samo zato što sam ga videla. On je oduvek ovde i brine o meni i mojoj mami, o svima u komšiluku.

Ustaje rano i pre šest sati je već u jutarnjem obilasku, zasta je kod stepeništa, obavlja kućne posete, osluškuje šta se dešava, i sve to uvek sa osmehom na licu. Zato ga zovemo gradonačelnik Giford plejsa.

Sada je, sudeći po ispegloj košulji i kaki pantalonama, verovatno krenuo na nedeljnu službu. Grof obično sedi pored njegovih nogu i gospodin Perkins se šali kako, kad zavija zajedno s horom, češće pogodi pravu notu nego ljudi iz hora.

„Hoćeš li voditi onaj obilazak u okviru praznične proslave sledeće nedelje? Kendas mi se ne skida s vrata otkako si to dođala u zvanični raspored.”

Poželim da kažem *ne, nisam još spremna* iako mesecima radim na tome. To bi bilo lako, ionako nemam pojma da li će se iko uopšte prijaviti, čak i da je besplatno, a kamoli platiti za to, ali... Kad sam onako besna ispričala mami kako mi je Zefir rekla da treba da počnem da vodim svoje ture, njeno lice se prvi put posle mnogo nedelja ozarilo.

„Uvek si volela da gledaš *Histori čenel*, stalno si prebacivala na *Tajne Drugog svetskog rata* kad sam ja htela da gledam sapunice. Zašto to ne bi stvarno uradila?”

Za nas je to postala igra, smišljanje tema o kojima bih mogla da pričam dok vodim obilazak, to je bilo nešto čime smo mogle da se zabavljamo dok ona leži u krevetu, a i obema nam je okupiralo misli.

„Ovo je prvi put da sam videla stari sjaj u tvojim očima ot kako si se vratila. Drago mi je što dolaziš sebi, Sid. Jedva čekam da idem u obilazak koji ti vodiš.”

„Kako ti je mama?”, pita gospodin Perkins, a to pitanje mi izaziva ubod bola tako *stvaran* da moram da privučem kolena grudima.

„Dobro je”, govorim, mrzeći sebe što lažem, dok me stid i samoprezir obuzimaju svaki put kad ovo moram da izgovorim. „Mrzi što je daleko od kuće, što nije ništa čudno.”

On klima. „Naravno da nije. Jolanda je obožavala ovaj kraj. Kad je vidiš, reci joj da se molim za nju.”

„Hoću.”

Grof, koji je spazio koricu pice koju je neko bacio na ivičnjak, iznenada pojuri, a i gospodin Perkins za njim, okončavši tako ovaj mučan razgovor.

„Dodi na komšijski sastanak u ponedeljak”, viče, i maše mi dok odlazi. „Imam neke papire za tebe.”

Mogao je jednostavno da mi ih da, ali mislim da na ovaj način želi da me natera da se pojavim. Dobro me poznaje.

Klimnem mu i mahnem. Prozor Džozine i Terijeve dnevne sobe s treskom se zatvara, kao da stavlja tačku na naš razgovor.

Uzimam gutljaj kafe i čujem korake dva para stopala na trotoaru.

„Dobro jutro!”, kažu Džen i Dženi. Drže se za ruke i hodaju niz ulicu sa identičnim, dobro usklađenim osmehom na licima. Čak im se i rascvetale parcele u bašti savršeno dopunjuju: Kod Džen je divno cveće, a kod Dženi buja povrće.

„Jutro! Želim vam lep dan, vama dvema”, govorim dok prolaze i sama sebi zvučim kao neka tetka iako su one verovatno svega nekoliko godina mlađe od mene.

Ne glumim ljubaznost. Želim da znaju da, iako mi njihovo prisustvo smeta, to nije zato što se drže za ruke. To je zbog svega ostalog. Volela bih da ne moram da razmišljam o svemu ostalom, ali... Gospođica Vanda je otišla. Henkokovi, gospodin Džo.

Ponekad mi se čini da sve što je predstavljalo potporu mog života polako izmiče, poput peska kroz prste kad sam sedela u plićaku na Koni ajlendu, a talasi me zapljuskivali.

Odjednom sam se setila jednog od naših *majka-ćerka* dana kad sam imala četiri ili pet godina. Mama me je počastila *Kod Nejtana*, a galeb je doleteo i iz ruke mi uzeo sočni pomfrit baš u trenutku kad sam se spremala da ga zagrizem. Najveći pomfrit. Sačuvala sam ga za kraj. Usled iznenadne krađe koju sam doživela kao veliku nepravdu, počela sam da plaćem. Mama je odmahнула glavom i smejala se dok mi je brisala suze sa obraza prstima umazanim od peska i kečapa. „Dušo, ako želiš da zadržiš ono što je tvoje, moraš ga čvršće držati. Uvek neko čeka da ti ukrade, čak i ove proklete ptice.”

Pokušavam, mama. I mrzim to.

Jeza mi prolazi kroz kičmu uprkos vrućini, a kad podignem pogled vidim da se približava Bil Bil. On se zove Vilijam⁵

⁵ Bil je uobičajen nadimak za ime Vilijam. (Prim. prev.)

Bilford, agent za nekretnine, ali ja ga zovem Bil Bil jer ga to strašno nervira, a zašto bih samo ja patila? Sama sam, moje nove komšije su kreteni, a ovaj prevarant se vucara po kraju i pokušava da dovuče još tih idiota.

Pravim grimasu. Nosi farmerke, previše uske i previše debele za ovu vrućinu i toliko hodaње. Na njegovoj uskoj sivoj majici vide se fleke od znoja ispod pazuha, što nagoveštava znojavu katastrofu koja se odigrava ispod njegove odeće. Zajapuren je, a oči su mu oivičene crvenilom od previše cirke, ili koke, ili oba. Ipak, svetlosmeđa kosa uredno mu je očešljana, pa ne izgleda baš toliko neuredno.

„Hej, gospođice Grin”, namiguje i upućuje mi osmeh koji verovatno dobro prolazi u lokalnoj birtiji, ali na mene ne ostavlja baš nikakav utisak.

„Hej, Bil Bile”, cvrkucem. Ajkulin osmeh je i dalje tu, ali sjaj u očima je zgasnuo. Uzimam pljuge i upaljač koje sam kupila u bakalnici i pravim čitav spektakl od paljenja cigarete. Dim koji mi ulazi u usta je odvratn – mogu da osetim rak, možda u tome i jeste čar – ali uprkos tome popušim po jednu s vremena na vreme uz jutarnju kafu.

„To ti je loše za zdravlje”, kaže on.

Izbacujem oblak dima prema dnu stepeništa gde on stoji. „Ništa se nije promenilo za poslednjih deset puta koliko si navaćao. Ne prodajemo kuću. Źelim ti *blagosloven* dan.”

Njegov ajkulin osmeh još je širi. „Ma daj, samo sam ljubazan.”

„Pokušavaš tim lažnim drugarskim pristupom da me navedeš da ti verujem. Onda bi mogao da me ubediš da pristanem na prodaju, pa da dobiješ tu slatku, *preslatku* proviziju.”

„Stvarno tako misliš?”, odmahuje glavom. „Ja samo pokušavam da *pomognem*. Mnogo ljudi nema pojma da selidbom mogu da zarade više novca nego za ceo život rada.”

„Selidbom gde? Gde da odu kad je čak i ovaj kraj postao preskup za život?”

Povlačim dim, duboko.

On uzdiše: „Znam da je teško. Šta misliš zašto se ja ovde trudim? Imam i ja račune koje treba platiti, ali nemam kuću koju mogu da prodam za ogromne pare. Da imam, mogao bih da otplatim studentski kredit, račune kod lekara...” Sleže ramenima kao da ne može da ne spomene te dve važne stavke.

„Mnogo lešinara kruži naokolo i kad bih odustala od ovog kraja mogla bih da biram agenciju za nekretnine.” Ruka mi se trese dok ponovo prinosim cigaretu usnama, i to pokušavam da prikrijem.

On nabacuje svoju najbolju masku ljigavog derikože.

„Tretiraš me kao da sam nekakav ološ, ali upravo si istakla moju poentu. Mnogo agencija je zainteresovano za ovaj kraj, naročito sad kad je dogovor s Veren tehom gotovo svršena stvar. U ovom trenutku nema kraja u Bruklinu koji se tako brzo razvija.”

„Kraj koji se razvija?”, krivim glavu. „Razvija iz čega? Iz praiskanskog mulja?”

Blago podiže obrve i znam da to nije zato što je shvatio moje pitanje već zato što je skot iznenađen što umem da upotrebim reč *praiskanski* u rečenici.

„Vidi”, provlači ruku kroz kosu, ali frizura mu začudo i dalje stoji. „Ja nisam neki tamo zlikovac koji uvrće brkove i izbacuje ljude na ulicu. Nisam čak ni jedan od kupaca koji šetaju unao-kolo s torbama punim keša i blanko čekova ne bi li time doveli ljude u iskušenje da prihvate lošu ponudu. Ja sam sasvim običan tip koji samo radi svoj posao.”

Samo radi svoj posao. Koliko puta sam čula tu rečenicu dok sam se raspravljala s ljudima zbog maminog zdravlja, novca i budućnosti? Svi samo rade svoj posao, naročito ako tim poslom mogu lepo da zarade i sjebu druge ljude.

„A ja sam samo vlasnik kuće koji ti neprekidno ponavlja da ne želi da je proda”, odgovaram.

„Ne moraš da prodaš”, kaže on i kreće u potragu za nekim ko je prijemčiviji za njegova sranja. „Ali ne možeš da zaustaviš promene.”

Ne verujem da je nameravao da zvuči preteći, ali ja papučom gazim opušak i ustajem, najednom puna neke nervozne energije. Pošto sam ušla u hodnik samo da navučem patike i uzmem torbu za baštovanstvo, zaključavam vrata i krećem ka maminoj baštici u zajedničkom vrtu. Nisam u stanju ni da čija-pet⁶ održim u životu, ali trudim se. Odlazim tamo svakog dana, stvarno se trudim iako se ne mogu baš pohvaliti nekim rezultatima.

Tako osećam da sam bliže njoj i time zadržavam na odstojanju oštricu krivice koja me stalno bocka. Duboko uzdišem, uzimam telefon i okrećem njen broj – uključuje se govorna pošta. A kad čujem njen glas koji govori „Dobili ste Jolandu Grin. Trenutno sam udaljena od mobilnog telefona, nečim sam zauzeta. Ostavite poruku, osim ako tražite novac jer sam gospod zna da ga nemam”, kao i uvek osetim grebanje u grlu.

„Zdravo, mama”, kažem posle signala iako uglavnom ne ostavljam poruke. „Teško je, ali držim se. Samo sam htela da ti čujem glas. Vidimo se uskoro. Volim te.”

⁶ Čija-pet (engl.: chia pet) su figurice od terakote, najčešće u obliku životinjica (otud naziv *pet* – ljubimac), na koje se vlažnim sunderom nanose čija semenke, te one zbog redovnog zalivanja kličaju i nakon nekoliko nedelja figurica dobija zelenilo koje podseća na krzno. (Prim. prev.)